

1953 WATERSNOODKRANT 2003

Een gezamenlijke uitgave van alle gemeenten in de Hoeksche Waard,
Waterschap De Groote Waard en Het Kompas

BEDENK UW BUURMAN!

Dit nummer wordt door ons gratis verspreid. Het is mogelijk, dat Uw buurman of een van Uw kennissen geen exemplaar van dit blad heeft ontvangen. Wilt U lezer, na lezing van dit blad, zo goed zijn het nummer door te geven aan diegenen, die nog geen kennis hebben genomen van de inhoud. Wij danken U bij voorbaat.

DIRECTIE EN REDACTIE.

‘daar, waar die dijken lopen, daar heb ik eens gestaan’

(Uit: 'Nederland', Mies Bouhuys)

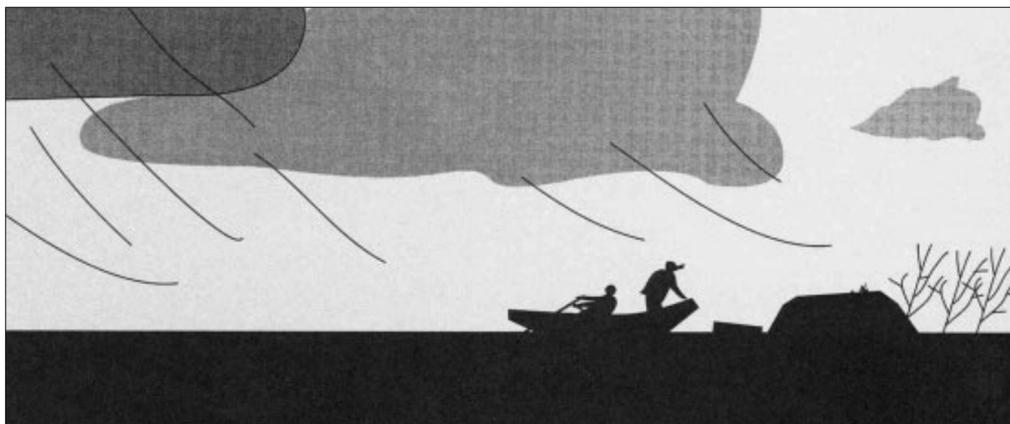
Watersnoodramp 1953: De Ramp die men vreesde, maar niet voor mogelijk hield

HOEKSCHE WAARD – Op 29 januari 1953, vandaag precies 50 jaar geleden, ontwikkelde zich op de Atlantische Oceaan ten westen van Schotland een kleine depressie. Het ging zoals het vaak gaat met de oerkrachten in de natuur: In twee dagen tijd ontwikkelde de onbeduidende depressie zich tot een orkaan met windsnelheden bij de Schotse kust tot wel 180 kilometer per uur. Het water van de Noordzee werd opgezweept tot een stormvloed.

Maar meer ongunstige factoren pakten samen. Die nacht was het volle maan. Zon en maan stonden op één lijn en zogen het water nog hoger op tot een extra hoge vloed, springvloed genaamd. De storm stuwde het zeewater pal tegen de Zeeuwse en Hollandse kust. Toen in de middag van zaterdag 31 januari bij eb het water niet of nauwelijks zakte werd de ernst van de situatie langzaam duidelijk. Nederland heeft een lange geschiedenis in de strijd tegen het water. In de vroege ochtenduren van die eerste februari voltrok zich een ramp in het zuidwesten van Nederland die velen misschien vreesden, maar slechts weinigen voor mogelijk hielden. Vrijwel direct kwam de hulpverlening uit binnen- en buitenland op gang. Of, zoals Koningin Juliana het een week na de ramp in een radiotoespraak zei: 'De doorbraak van de dijken riep een springvloed van medeleven met elkander op. Wij voelen allen de weldadigheid ervan. Overal waar leed is, is zegen nabij...'. In totaal kwamen er 1835 mensen om. In de Hoeksche Waard vielen 141 mensenlevens te betreuren. Inmiddels is er veel gebeurd om een ramp van deze omvang nooit meer plaats te laten vinden. De voltooiing van de Deltawerken heeft de veiligheid vergroot. Maar juist in deze dagen zullen bij velen de herinneringen aan destijds weer boven komen. Voor hen die geliefden verloren is de ramp nooit

leven in gebieden waar veel aardbevingen, orkanen of vulkanen voorkomen zich dat afvragen. Waarom? We zijn er geboren en getogen. We hebben het zelf op de zee veroverd en heroverd en zijn daar trots op. We kunnen er, juist door de ligging in die delta, goed ons brood verdienen met handel, industrie, vruchtbare grond, visvangst en toerisme. We wanen ons er veilig achter hoge, sterke dijken: zijn wij niet de waterbouwers van de wereld? Antwoorden zoeken op die vraag van de buitenlander is voor ons verder niet relevant, omdat de vraag zelf voor ons niet relevant is. Toch betalen wij af en toe een hoge prijs door hier te wonen. Na het gereedkomen van de Deltawerken – de reactie op de Ramp van 1953 – voelden we ons veilig tegen watersnood. Historisch gezien is dit absoluut misplaatst. "In de afgelopen 750 jaar, de tijd waarin sprake was van enige zorg tegen hoogwaterbescherming, zijn er ongeveer 50 grote of kleinere watersnooden geweest, waarvan we een aantal gerust een ramp mogen noemen. De Sint-Aechtenvloed (1288), de Sint-Elizabéthvloed (1421), de Sint-Felixvloed (1530), de Allerheiligenvloed (1570) en de ramp van 1953 zijn daar voorbeelden van."

leven in gebieden waar veel aardbevingen, orkanen of vulkanen voorkomen zich dat afvragen. Waarom? We zijn er geboren en getogen. We hebben het zelf op de zee veroverd en heroverd en zijn daar trots op. We kunnen er, juist door de ligging in die delta, goed ons brood verdienen met handel, industrie, vruchtbare grond, visvangst en toerisme. We wanen ons er veilig achter hoge, sterke dijken: zijn wij niet de waterbouwers van de wereld? Antwoorden zoeken op die vraag van de buitenlander is voor ons verder niet relevant, omdat de vraag zelf voor ons niet relevant is. Toch betalen wij af en toe een hoge prijs door hier te wonen. Na het gereedkomen van de Deltawerken – de reactie op de Ramp van 1953 – voelden we ons veilig tegen watersnood. Historisch gezien is dit absoluut misplaatst. "In de afgelopen 750 jaar, de tijd waarin sprake was van enige zorg tegen hoogwaterbescherming, zijn er ongeveer 50 grote of kleinere watersnooden geweest, waarvan we een aantal gerust een ramp mogen noemen. De Sint-Aechtenvloed (1288), de Sint-Elizabéthvloed (1421), de Sint-Felixvloed (1530), de Allerheiligenvloed (1570) en de ramp van 1953 zijn daar voorbeelden van."

voorbij. Op tal van plaatsen en manieren zal de herdenking van de Watersnoodramp de komende dagen plaats vinden.

Deze speciale herdenkingsbijlage bij Het Kompas staat 50 jaar na dato nog eens stil bij deze tragische gebeurtenis die ook het eiland de

Hoeksche Waard trof. De verhalen zijn opgetekend uit de mond van vele ooggetuigen en nabestaanden, aangevuld met fotomateriaal dat

veelal voor het eerst gepubliceerd wordt. Vanaf deze plaats bedanken wij iedereen die aan deze bijlage heeft meegewerkt.

'Waakzaam zijn en waakzaam blijven'

Dijkgraaf Provoost: 'We zijn nooit absoluut veilig tegen het water'

De noodpompen bij gemaal 't Hoofd van Benthuzen draaien op volle toeren

HOEKSCHE WAARD - Krijn Jan Provoost, dijkgraaf van waterschap De Groote Waard, is geboren op Walcheren, een eiland dat in 1953 grotendeels voor het water gespaard is gebleven. "Ik ben van 'na het water'. De onderwater-

zetting van Walcheren tijdens de Tweede Wereldoorlog had kennelijk een grote impact dan de oorlog zelf, of de Ramp. Op andere Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden ligt dat anders. Daar ben je van vóór of na de oorlog of van vóór of na de ramp."

De dijkgraaf vindt het herdenken van "de ramp" een goede zaak. "We moeten beseffen dat veiligheid een betrekkelijk begrip is, zelfs na de voltooiing van de Deltawerken."

Als er geen dijken en duinen zouden zijn zou tweederde deel

van ons land regelmatig onder water komen te staan. Buitenlanders vragen zich daarom wel eens af waarom we hier willen wonen met die voortdurende bedreiging vanuit zee en rivier. Wij vragen ons dat niet af, als bewoners van dit land. Net zomin als andere bewoners van deltagelieden op de wereld of mensen die

cijfers worden teruggebracht tot herkenbare proporties beginnen we iets van de Ramp te begrijpen. Als bijna hele gezinnen en buurtschappen verdrienen zoals in 's-Gravendeel of in Numansdorp bij de Schuringsekade en op het Hogezeand begint er een menselijke proportie bij deze getallen te komen: het verdriet en de uitzichtloosheid die er voor veel families moet zijn geweest," zegt de dijkgraaf, "het is goed om 50 jaar na dato al deze slachtoffers te herdenken en stil te staan bij de reddeloosheid van wat ze achterlieten. Het is óók goed om stil te staan bij de toekomst: dat nooit weer."

Tussen 1750 en 1800 kende het rivierengebied maar liefst 152 dijkdoorbraken. Sinds 1780 gebeurde dat nog maar 6 keer, omdat na de oprichting van het "Bureau voor den waterstaat" (het huidige Rijkswaterstaat) de dijkzorg snel verbeterde. "Juist vanwege die lange lijst van overstromingen en rampen werd er in Nederland voor gekozen het hele land te 'bedekken' met waterschappen die geen andere taken hebben dan de zorg voor de dijken, de waterhuishouding en hier en daar de wegen." Landen met veel waterproblemen komen deze organisatievorm de laatste tijd kopiëren voor hun eigen situatie.

Nooit weer

Tijdens de Sint-Aechtenvloed, waarbij de Zuiderzee de vorm van het IJsselmeer vóór de grote inpolderingen kreeg, moesten er zo'n 40.000 en 50.000 mensen verdronken zijn. Bij de Allerheiligenvloed vielen 5.000 slachtoffers en een groot deel van Noord-Holland werd verzwoegen. Maar ook in de eeuwen daartussen gingen vele malen duizenden hectares land verloren en vielen er grote aantallen slachtoffers. In de vorige eeuw waren er watersnooden vanuit zee in 1906, 1916 en 1953. Elke ramp ging gepaard met veel persoonlijk leed. Getallen waarin we de omvang van een ramp willen begrijpen schieten tekort. De watersnoodramp in 1953 telde 1835 doden, waarvan 141 in het gebied van het waterschap De Groote Waard. "Pas als de

kans in het gebied van waterschap De Groote Waard 1 keer per 2000 jaar is. Dat sluit volgens Provoost niet alle risico's uit. "We vergeten daarbij dat die ene keer dat het water hoger komt, morgen kan zijn. Door betere hoogwaterbescherming en minder rampen dreffen we de voortdurende dreiging van het water niet meer." Ook de regering lijkt hiervan niet voldoende doordrongen. "Het woord water kwam in de laatste regeringsverklaring niet voor, ondanks de extreem hoge rivierstanden in 1993 en 1995 en de pessimistische vooruitzichten voor wat betreft de stijging van zee- en rivierniveau. Misschien schuilt daarin wel het grootste gevaar voor ons allemaal: dat we zo kort van memorie zijn en liever over de waan van de dag praten."

Waan van de dag
"We hebben het dus goed voor elkaar, maar we zijn er nog niet en we zullen er ook nooit komen", vindt de dijkgraaf, "want absolute veiligheid tegen natuurrampen kunnen we in dit land van zee en rivier, ondanks alle zorg, niet geven." Na het uitvoeren van de Deltawerken is berekend dat de overstromings-

Het leegpompen van de Molenpolder in Goudswaard

"Nederland is nooit veilig, als het om watersnooden gaat," zegt Provoost stellig, "laat met het herdenken van de slachtoffers van de Ramp óók het bewustzijn aanwezig blijven dat het water een voortdurende bedreiging vormt. De waterstanden in rivieren en zeeën zullen in deze eeuw stijgen. Dat rechtvaardigt op geen enkele manier dat we ons veilig kunnen wanen tegen het water." De komende decennia blijven maatregelen voor de veiligheid dus noodzakelijk. "Ik hoop dat die maatregelen op een stevig draagvlak in de samenleving kunnen rekenen. Als dijkgraaf van het waterschap De Groote Waard wil ik graag dat op die wijze de Ramp wordt herdacht: waakzaam zijn en waakzaam blijven!"

De dijken kregen het zwaar te verduren

Dijkwacht Cees Kooyman meldde naderend onheil via de veldtelefoon

Cees Kooyman heeft veel herinneringen aan de veldtelefoon van weleer

BLAAKSEDIJK - Terwijl enige honderden meters verder het geluid van de auto's op de A 29 verwaait in de januariwind, staat Cees Kooyman bij een groen, verweerd kastje aan de voet van de Buitendijk, die de polder tegen het water van de Oude Maas beschermt. Het sleuteltje van weleer past niet meer in het moderne hangslot. Hij kan zijn nieuwsgierigheid niet bedwingen en gluurt door de kieren naar binnen. "Jammer, ik had gehoopt dat die telefoon er nog in zat," zegt hij teleurgesteld.

In 1953 zag Cees Kooyman op ongeveer dezelfde plek de ramp aankomen. In het kastje zat een veldtelefoon, waarmee de toenmalige dijkwacht aan het waterschap meldde dat het Maaswater gevaarlijk hoog stond. We lopen verder langs de Buitendijk. Achter ons ligt de Zomerlandse polder waar Kooyman als jongen urenlang doorheen zwierf. We komen bij de plaats waar hij in die februari-

nacht van '53 zag aankomen dat de dijk het zou begeven. "Dat was hier," zegt hij en wijst de plek feilloos aan, "in de oorlog was hier ook nog Duits afweergeschut ingegraven. Later is dat weggehaald, maar het is een zwakke plek gebleven." Het werd de mannen snel duidelijk dat telefoneren niet voldoende was. Daarvoor stond het water reeds te hoog en was de golfslag te sterk. Ze zijn toen teruggelopen naar de Mollekade om de bewoners te waarschuwen. "Veel mensen wilden het niet geloven en dachten we hen in de maling namen." Het tegendeel werd al snel bewezen, want met oorverdovend lawaai nam het water bezit van de polder en sloeg een bres in de Blaaksedijk. Vrijwel direct gingen vrijwilligers met zandzakken het gat te lijf. Zo wist men op miraculeuze wijze te voorkomen dat de dijk het begaf.

Meerdere doeleinden

Kooyman werd dijkwacht, omdat hij was afgekeurd voor militaire dienst. "Je was verplicht om dan bij de BB, de Bescher-

ings Burgerbevolking, te gaan. Maar omdat ik toch altijd in die polder zat werd ik dijkwacht. Die organisatie viel onder de BB." Samen met Leen van Bochoven en de inmiddels overleden Bram Korpel, twee andere bewoners van de Mollekade, kreeg hij het dijkwachterschap van de centrale in het gemeentehuis van Mijnsheerenland en daar werd je doorverbonden met degene die je wilde spreken. Als het water gevaarlijk hoog kwam, werd dat via de veldtelefoon aan het waterschap gemeld. "Meestal belde Bram, omdat hij oudste was," weet Kooyman, "maar telefoneren was toen niet zo eenvoudig als nu. Eerst kreeg je verbinding met de centrale in het gemeentehuis van Mijnsheerenland en daar werd je doorverbonden met degene die je wilde spreken." In de jaren vijftig was de telefoon nog een bijzonderheid. Behalve de burgemeester, dokter, dominee en veldwachter waren er maar weinig toestellen in omloop. Kooyman gebruikte de telefoon dan ook wel eens voor andere doeleinden dan hoogwatermeldingen. "Ik leende de sleutel van dit kastje wel-

eens om stiekem de telefoniste, Ineke Rongen, te bellen", lacht hij.

Nu, bijna vijftig jaar later, loopt de dijkwacht van weleer heel wat rustiger terug naar de Mollekade. Nog even werpt Kooyman een blik op het kastje. "Toch jammer van die telefoon," zegt hij spijtig.

Draaibare zuigmond en hulpstukken
maken het werk licht!

Tienduizenden huisvrouwen ondervinden reeds dagelijks hoe zwaar en goed de Rulon 10 het werk doet.

Dese mooie stoziger blinkt uit door de krachtige motor en het grote zuigvermogen.

Overal wordt stof, vuil en zand weggezogen zonder enige inspanning.

De draaibare zuigmond is bovendien voorzien van glazen en rubber opnemers.

Draden en haren worden radicaal verwijderd.

Rulon
het kwaliteitsmerk

'Als kind had je nog nooit een helikopter gezien, en toen vloegen ze af en aan'

Stormvloed over Numansdorp eiste grootste aantal slachtoffers

Een amfibievoertuig vaart door de Burgemeester de Zeeuwstraat in Numansdorp.

Het bedrijf van Houthandel Van Prooijen aan de Numansdorps Havenkade viel ten prooi aan het water

dijk lagen, was 44% van het oppervlak ondergelopen en nog eens 32% heeft dras gestaan. Ook alle buiten de ringdijk gelegen polders, die veelal van een eigen hoogwaterkering waren voorzien, waren compleet ondergelopen. Op één na: de Westerse Polder.

Pro Juventute

Het duurde drie weken voor de naar schatting 250 miljoen kubieke meter water uit de polders was gepompt, geheveld en gemalen. In de derde week van februari konden de Numansdorpers zachtjesaan weer naar huis. Voor zover ze dat nog hadden, want zo'n 125 huizen waren ofwel totaal verwoest, of onherstelbaar beschadigd. En het water was dan wel weg, maar wat men aantroft was vaak één grote ravage. Kor: 'Iedereen hier kent het woord ebbselik. Alles, maar dan ook alles wat onder water had gestaan, was bedekt met een centimetersdikke laag slib.' Toen alle polders ontwaterd waren, kon worden begonnen met het zoeken naar en bergen van de verdrinkingsslachtoffers; de laatste drie lichamen werden pas in juni gevonden. Verder waren duizenden koeien, paarden en ander vee verdrongen en dan was er natuurlijk de kolossale materiële schade. Maar de schouders gingen eronder en vanuit de hele wereld stroomde de hulp toe. De wederopbouw nam een aanvang. De kleine Piet ging weer naar school. Maar het avontuur had voor hem nog een opwindend staartje. In de zomer van 1954 organiseerde Pro Juventute vakanties voor de jeugd uit de watersnoodgebieden en Piet ging een maand uit logeren bij een familie in Hilversum. 'Heel vreemd, natuurlijk, want je kon niet bepaald zeggen dat ik onder de situatie had geleden. Maar goed, toen ging het ventje dat nog nooit buiten de Hoeksche Waard was geweest dus mee uit zeilen op de Loosdrechtse Plassen en werden er uitstapjes gemaakt naar het Rijksmuseum en het Muiderlot.

NUMANSDORP - Een noordnoordwester storm, ontstaan op de Atlantische Oceaan, raast zaterdag 31 januari 1953 met orkaankracht via Schotland, waar hij en passant eenderde van het bomenbestand omver blaast, over de Noordzee naar Nederland, waar hij tegen middernacht de kust bereikt. De wind stuwt het water op, zodat de zee als het ware 'scheef' komt te staan, met de hoogste standen voor de kust van Zuid-Holland en Zeeland. De rest is geschiedenis. De Numansdorpers Piet Kruihof en Kor van Prooijen, maakten het mee. In Numansdorp verdronken 56 mensen. Daarmee vielen er in die gemeente de meeste slachtoffers van alle Hoeksche Waardse gemeenten.

Piet, nog net geen tien jaar oud, woonde in een dijkhuis aan de Molenpolderzijde van de Havenkade, de dijk langs de haven van Numansdorp. 'De hele dag stond er al een zware storm, en toen het nog eb was, stond het water in de haven al hoger dan bij normaal hoogwater. Om half vijf 's morgens werd ik door mijn ouders gewekt met de mededeling dat wij naar mijn oma gingen, die aan de noordkant van de Middelsluisdijk woonde. Het waterpeil was inmiddels zo gestegen dat het over de dijk de Molenpolder in liep. Bij het Schippershuis sloeg het over de betonnen muur en bij de Fortkade naast het Hoge Huis tegen de vloedplanken die daar waren aangebracht.'

Ook Kor, toen 24 jaar, was in die nachtelijke uren in touw. Hij woonde bij zijn ouders in Numansdorp. Het houtbedrijf van zijn vader was in 1952 vanuit het dorp verhuisd naar de Molenpolder. 'Mijn neef was dijkwachter. Hij kwam ons om vier uur 's nachts waarschuwen dat de situatie gevaarlijk werd; de

Molenpolder dreigde onder te lopen doordat het water over de Havenkade liep. Wij zijn toen als de wedewaai de administratie en andere spullen gaan ophalen. Ik wilde ook nog een vrachtwagen meenemen, maar kreeg die in mijn zenuwen niet gestart. Kort daarop brak aan de kant van de Rijkstramhaven de buitendijk van het Hollands Diep door en in no time stond er vier meter water in de polder.' De pontons waaraan in de Rijkstramhaven, de tegenwoordige jachthaven, de veerboten aanmerden, waren door het hoge water en de storm losgeslagen. Ze beukten tegen de dijk en waren er mede oorzaak van dat de-

ze het op vier plaatsen begaf. Het water van het Hollands Diep stond nu tegen de Molendijk (Numanspolderse Zeedijk). Kor: 'Als je dan de toestand beziet, ben je toch wel ontredderd. Op zo'n moment ben je vooral met je eigen sores bezig. Een paar uur denk je dat je het enige slachtoffer bent, maar als je dan later hoort wat er op andere plaatsen is gebeurd,....'

Metershoog

Toen het water in de gemeentehaven even later plotseling zakte, leek het gevaar geweken. De honderden mensen die naar de kade bij het Schippershuis waren gekomen, gingen weer naar

huis, zich onbewust van de ramp, die zich enkele kilometers oostelijk van het dorp in de Hoge Zandse Polder had voltrokken. De snelle daling van het water bleek namelijk te zijn veroorzaakt door een omvangrijke dijkbreuk. De hoofdwaterkering die de Hoge Zandse Polder van het Hollands Diep scheidt, was doorgebroken. De meeste bewoners waren gewaarschuwd, maar toen de dijk plotseling bezweek en het water zich op meer dan tien plaatsen met metershoge golven in de polder stortte, was er geen ontspannen meer aan. Huizen werden letterlijk met de grond gelijk gemaakt en 56 mensen in de polder lieten het leven.

De volgende ochtend tegen een uur of half negen bleek dat Numansdorp het niet droog zou houden. De Schuringsdijk had het water van de Hoge Zandse Polder nog een uur weten tegen te houden, maar was toen op het oostelijk einde gebroken. De Numanspolder, en daarmee het dorp, liep onder. Kor van Prooijen: 'Dat ging niet met grote kracht gepaard, het water kabbelde min of meer het dorp in, en wij zijn via de Molendijk naar Klaasvaal gereden, waar we bij familie onderdak vonden. Enkele dagen later zijn we teruggegaan naar het bedrijf. Er stond toen bij laagwater nog ongeveer een meter water in de polder en via loop-

bruggen hebben we het hout naar de tramremise van de RTM bij de Rijkshaven gebracht.'

Tachtig gaten

In de loop van zondag begon de evacuatie van mensen en vee. Binnen zes dagen waren zo'n tienduizend mensen uit de Hoeksche Waard elders ondergebracht. Op maandag kwam de hulpverlening op grotere schaal op gang. Piet Kruihof: 'Voor een jongen van tien was het één groot avontuur. Ik had nog nooit een helikopter gezien, en nu vloegen ze af en aan. Het water stond tot aan de Middelsluisdijk en op de Burgemeester de Zeeuwstraat was het een komen en gaan

van bootjes. Mijn vader en broer die, net als alle andere mannen die daartoe in staat waren, als vrijwilliger hielpen bij de werkzaamheden, werden gehaald en gebracht met een amfibievoertuig; dat zag ik ook voor het eerst van mijn leven. Ik kon niet naar school, want die stond onder water, dus voor mij was het een soort spannende vakantie. We sliepen met z'n vijftien bij mijn oma op zolder, en dat was ook een soort feest. Je was je op die leeftijd nu eenmaal niet bewust van alle ellende die was veroorzaakt.' In de hoogwaterkerende ringdijk rond de Hoeksche Waard waren meer dan tachtig gaten geslagen. Van de polders die binnen deze

Nieuw-Beijerland bleef gespaard voor grote ramp

Moree: 'We brachten de kolenkachel brandend naar boven'

Café Rongen kreeg het ook zwaar te verduren

slaapkamer beneden waar toen al ongeveer 10 centimeter water stond. Het was het werk van enkele minuten om de kleren zo hoog te leggen dat het water er niet bij kon. Toen ik terugwaarde naar de schuur, liepen mijn hoge laarzen vol. Dus het water steeg in die enkele minuten zo'n 60 à 70 centimeter. In korte tijd stond het water zo hoog, dat een weckfles die in de vensterbank stond, vol met water was. Toen we in de kamer naar het wassende water keken, zagen we de eierkoeien die mijn moeder zaterdagavond bij het tafeldekken al had klaar gelegd voor de zondagmorgen, in de kamer rondrijven.

Ook een ander tafereel zal ik nooit vergeten, hoe oud ik ook mag worden: omdat het water in de kamer en de keuken zo hoog stond dat er geen doorwaden meer mogelijk was, hadden we een dikke balk vanaf de schuurvloer, door de keuken, naar de zoldertrap gelegd. Mijn vader kwam uit de schuur om over die balk naar de zolder te komen. Maar, o schrik, toen viel hij van de balk af in het koude water. Ik was hem even helemaal kwijt, want hij ging kopje-onder. Ik zie nog die grote schrikogen toen ik hem hielp om uit het water te komen. Gelukkig had het geen nadelige gevolgen voor hem.

Toen we alles op Spuidijk 1 zoveel mogelijk geregeld hadden, ben ik naar Achterweg 27 gegaan, waar mijn verloofde met haar ouders woonde. Het was inmiddels diep nacht geworden. Maar mijn verloofde noch haar ouders hadden iets gemerkt van het hoge water. Want ze lagen heerlijk te slapen, dus heb ik maar flink op de deur gebonsd om ze wakker te maken. Het he-

In Piershil steeg het water tot ongekende hoogte, zoals hier bij een boerderij aan het Hogedijkje in de Eendragtspolder

le dorp werd trouwens gewaarschuwd dat er gevaar dreigde. Daarna ben ik met anderen hard aan het werk gegaan om de zwakke plekken in de dijk te versterken met zandzakken. Die zwakke plekken zaten vooral naast mijn ouderlijk huis aan de Spuidijk, verderop bij de molen en aan de zogenoemde Breejen Hoek'.

Kritieke momenten

Gelukkig is ons dorp droog gebleven, al waren er wel kritieke momenten. Dan dachten we: nu breekt de dijk, maar opeens zakte het water wel 50 centimeter; vermoedelijk omdat er bij Goudswaard een polder vol met water stroomde. Want niet altijd was er dijkdoórbraak, ook ging het water over de dijk, omdat de dijk te laag was voor zo'n hoge vloed. Dat ons dorp Nieuw-Beijerland gespaard is gebleven was voor ons een groot wonder. We mochten er de beschermende Hand des Heeren in zien. Inmiddels was het zondag ge-

worden, maar er waren geen kerkdiensten in verband met het dreigende gevaar. Toch waren er nog twee oude mensen die, zoals gewoonlijk, naar de kerk kwamen. Kennelijk hadden ze niet begrepen wat voor gevaar er dreigde. Maar al waren er dan geen openbare erediensten, toch gelooven we vast en zeker dat er veel gebeden is voor ons behoud.

Wel is de polder achter de stee van de familie De Bruyne vol gelopen, doordat de dijk bij Piershil door het water werd overvuldigd. De roep ging: "De dijk breekt!" En toen kwam het water met zo'n snelheid en kracht aanstormen. Met ontzetting hebben we naar het watergeweld staan kijken, het kwam als een muur op ons aanstormen. Lang konden we er niet naar kijken, daar was geen tijd voor. De stal van de familie Roos, naast De Bruyne, stond namelijk vol met koeien. Ik begrijp nu nog niet hoe we zo vlug alle koeien uit die stal gekregen hebben. Dat was ook wel nodig, want ze waren er nog

maar nauwelijks uit, of de stal stroomde vol.

Zout water

Nadat later het water weer op het gewone peil was gekomen, heb ik bij onze ouders, maar ook bij andere mensen in het dorp geholpen om alles weer schoon te maken, muren af te spoelen en de vloeren van de modder te ontdoen. Het heeft dan ook een hele tijd geduurd voor alles weer droog was. Jaren er na merkte je nog hoe verwoestend het zoute water had gewerkt. Mijn vader kon schadevergoeding krijgen voor de waterschade aan ons huis, maar dat wilde hij niet hebben. Hij zei: 'Ik denk dat andere mensen in andere plaatsen het harder nodig hebben, want die zullen nog wel zwaarder getroffen zijn dan wij'. Later, toen de meubels uit elkaar vielen als gevolg van de wateroverlast, had

hij daar wel een beetje spijt van. Toen alles op het dorp tot rust was gekomen, moesten de militairen zich weer melden op het gemeentehuis, ook Piet Moree. Het duurde ongeveer 6 weken, voordat hij weer met openbaar vervoer naar zijn onderdeel terugkon. Op het gemeentehuis maakten de militairen zich ook nuttig. Op verzoek van de toenmalige locoburgemeester, de heer Gabr. van Rij, verleenden ze hand- en spandiensten voor het gemeentepersoneel. "Die mensen werden overladen met extra werk. Mijn broer Leen en ik, maar ook Bas Boender, Huib den Tuinder en Piet den Hartigh werden aangesteld als telefoonwachter. Van 's avonds 7 uur tot de andere morgen deden we dit bij toerbeurt. Overdag werden we als koeriersdienst ingezet. Ja, we zijn deze periode met elkaar heel nuttig geweest," zegt Moree tot slot.

NIEUW-BEIJERLAND - Het weekend van 1 februari 1953 was Piet Moree juist met verlof thuis, bij zijn ouders aan de Spuidijk in Nieuw-Beijerland. 'Ik stond namelijk in militaire dienst in Bussum. Het stormde die zaterdag al de hele dag, maar dat waren we als dijk-

bewoners wel gewend. Maar toen ik 's avonds thuis kwam, bij mijn verloofde vandaan, zei mijn vader dat hij niet naar bed ging. Hij verwachtte erg hoog water. Het moet nog eb zijn, maar het water zakt niet. Nog een klein uurtje, dan is het vloed; ik vrees het ergste,' zei hij. Hieronder volgt het relaas van de gebeurtenissen die volgden.

'De storm werd steeds heviger, het stormde op een gegeven moment zo hard dat, als je vanaf de haven naar huis wilde lopen (wij woonden op Spuidijk nr. 1), je op je knieën over de weg moest, zodat je achter de dijk kon blijven.

Anders liep je grote kans om naar beneden geblazen te worden. Toen het water echt heel hard ging stijgen, hadden we als gezin handen vol werk om zoveel mogelijk alles naar de zolder van ons huis en de schuur te brengen. Op zulke momenten is een mens sterker dan hijzelf weet: samen met mijn broer droegen we de brandende (!) kolenkachel naar de zolder van de schuur.

Bijna verdrongen

Om een idee te geven hoe snel het water omhoog kwam, het volgende: op een gegeven moment zei mijn moeder: 'O, nu zijn we de kleren uit de linnenkast vergeten'. Ik rende naar de

Hulp uit Heemstede speelde grote rol in Puttershoek

PUTTERSCHOEK - Parallel aan de Maasdamsedijk in Puttershoek loopt de Laan van Heemstede. Tot 1953 beter bekend als De Erven. De huidige naam is een eerbetoon aan de gemeente Heemstede, die na de rampzalige februarinacht van 1953 een rol van betekenis heeft gespeeld in de hulpverlening aan Puttershoek.

Het water bereikte vanuit de polder Bonaventura ook de Maasdamsedijk. De erven, een ventweg die benedendijks in het voorland lag, spoelde vrijwel geheel weg en de woningen liepen

grote schade op. Met financiële hulp uit Heemstede werd De Erven weer geheel hersteld. Als dank droeg de weg voortaan de naam Laan van Heemstede. In juni 1954 onthulde ridder Van Rappard, later burgemeester van Gorinchem, het naambordje.

Ook op andere fronten schoot de Noord-Hollandse gemeente het suikerdorp te hulp. Zo waren er uitwisselingsprogramma's voor schoolkinderen en onderhielden ook de afdelingen van het Groen Kruis contacten met elkaar. Zesenvertig kinderen brachten in

augustus 1953 een bezoek aan Heemstede. In die dagen was reizen een hele onderneming, want van een Nederlands rijkswegen-

net was nog geen sprake en de Hoeksche Waard behoorde in dat opzicht tot het achterland. Behalve de Laan van Heemstede

zijn er nog andere tastbare herinneringen in Puttershoek te vinden die door Heemstede zijn geschonken.

Rien Allewijns boek 'Een zee van water' opnieuw uitgegeven

1 Februari 1953-route voert langs markante punten

HOEKSCHE WAARD – In het kader van de vijftigjarige herdenking hebben gemeenten en waterschap een blijvende watersnoodroute door de Hoeksche Waard uitgezet. Deze route voert over de buitendijken van het eiland. In de route zijn zes informatiepanelen opgenomen, in elke gemeente één. Op de panelen wordt beschreven wat zich in 1953 op die plek heeft afgespeeld. Een terugkerend element is de overzichtskaart van overstroomde gebieden in de Hoeksche Waard. Deze kaart is afkomstig uit het boek 'Een zee van water.'

De route is herkenbaar aan speciale bordjes die voor dit doel zijn vervaardigd en aan lantarenpalen zijn bevestigd. De gehele tocht is ruim 75 kilometer lang en leent zich uitstekend om per auto of motor te rijden. Maar het is ook mogelijk om de route in gedeelten per fiets of te voet af te leggen. Het is de bedoeling dat de watersnoodroute in de toekomst deel gaat uitmaken van een groter geheel van 'recreatieve routes' door de Hoeksche Waard.

De tocht start bij het VVV-kantoor in Oud-Beijerland. Na 1 februari is daar tevens gratis informatie over de route verkrijgbaar.

De presentatie van het eerste exemplaar in 1983 aan Prinses Juliana op Paleis Soestdijk. Helemaal links auteur Rien Allewijn, naast hem toenmalig dijkgraaf Overwater.

FOTO: PRIVÉARCHIEF RIEN ALLEWIJN

dam. Mijn man is via Strijen naar Klaaswaal gegaan, waar in het Hof van Holland door het waterschap een commandopost was ingericht."

Herdruk

'Een Zee van Water' werd oorspronkelijk in 1983 uitgegeven door het waterschap De Grootte Waard. Door de vele losliggende verslagen en rapporten, persoonlijke verhalen en een keuze uit het omvangrijke fotomateriaal in boekvorm te bundelen, bleven zij voor het nageslacht bewaard en werd een hiaat in de historie van het gebied opgevuld. Rien Allewijn, die al drie boeken over de geschiedenis van de Hoeksche Waard op zijn naam had staan, kreeg opdracht het boek samen te stellen. Bij de vijftigjarige herdenking van de watersnoodramp heeft de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen het boek laten herdrukken.

'Een zee van water' is te koop bij de boekhandels in Numansdorp, Oud-Beijerland, Puttershoek, bij alle bibliotheken in de Hoeksche Waard en bij Het Kompas. Het boek, 'Een Zee van Water', bestaat uit 210 pagina's met vele foto's en illustraties en is fraai gebonden in linnen kaft. Het boek wordt verkocht tegen de kostprijs van 10 euro.

OUD-BEIJERLAND - Rien Allewijn, auteur van het befaamde boek over de watersnood 'Een zee van water', was in 1953 dijkopzichter in 's-Gravendeel. Hij lag met een hersenschudding op bed, omdat hij enkele weken daarvoor met zijn hoofd op het ijs was gevallen. Vijftig jaar later weet Allewijn nog goed hoe huis-

arts Van der Bijl hem uit bed haalde.

Allewijn: "Ik wankelde als een dronkeman, maar ging toch mee op een inspectietocht langs de dijken. Wij reden naar Strijen Sas, naar het Hollandsch Diep, langs de Dordtsche Kil en naar Puttershoek bij de Oude Maas. Ik had een dikke overjas aangeschoten

over mijn pyjama, mijn laarzen aangedaan en een alpinopet opgezet.

Drie dagen lang ben ik niet uit die kleren geweest. Dag en nacht waren wij in touw. Op woensdag ben ik ingestort. Het was een verwarrende periode, waarvan ik me nog slechts fragmenten herinner, de details kan ik niet meer scherp krijgen."

Mevrouw Allewijn weet nog heel goed hoe zij met haar kinderen onderdak kreeg in het doktershuis op de Kaai. Daar was het een drukte van belang. De paniek was groot en de chaos navenant. Dijkwachten zetten vloedplanken in de schotten. Velen zochten hun toevlucht op dit hooggelegen punt. Mevrouw Allewijn: "Op een

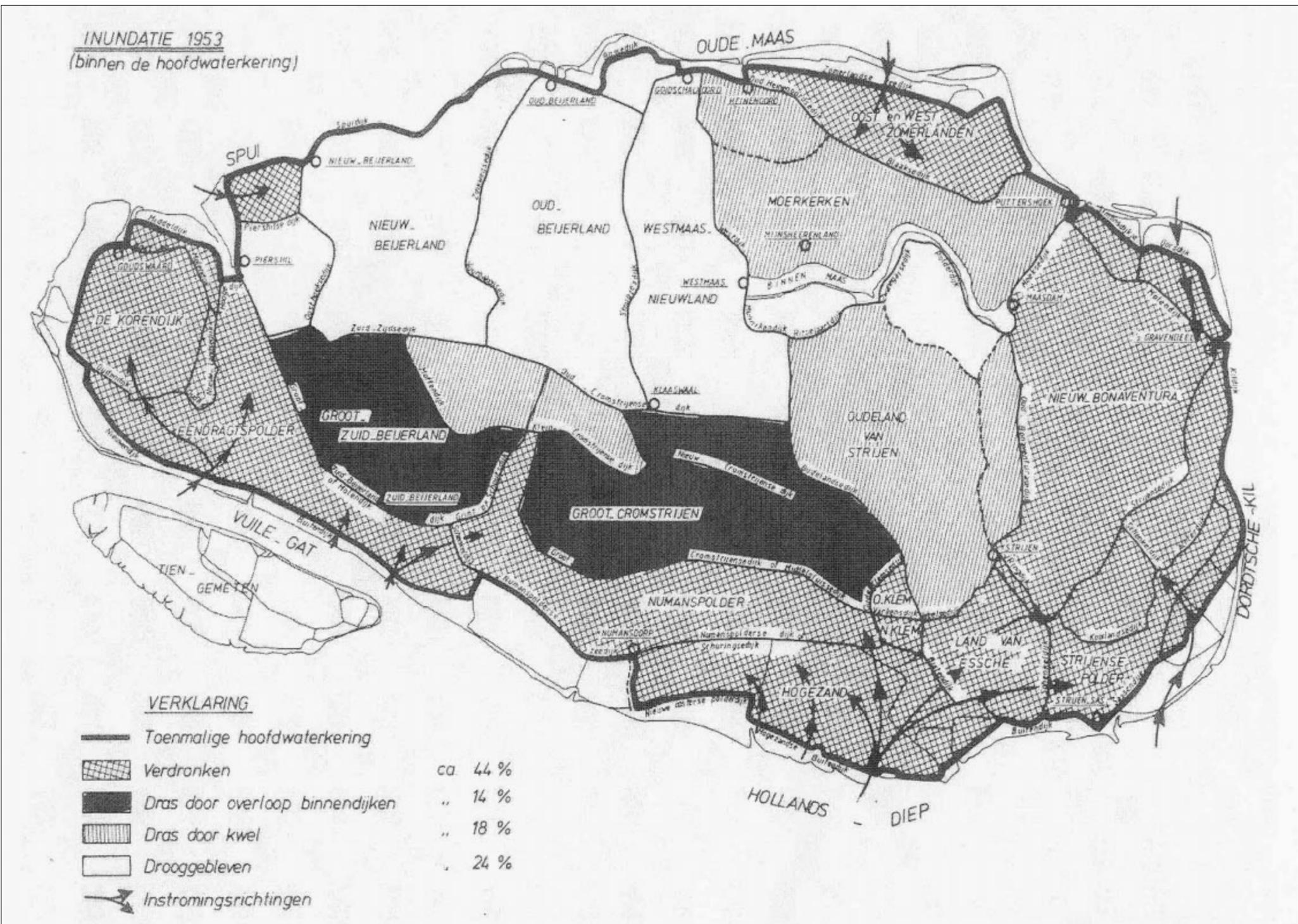
gegeven ogenblik viel de stroom uit en ben ik nog teruggegaan naar huis. Ik heb een kinderwagen vol spullen gehaald, waaronder petroleum, zodat wij weer thee konden zetten. Achteraf denk je, hoe heb je het gewaagd, het was gekkenwerk.

Op maandag ben ik met de kinderen geëvacueerd naar Rotter-

1 februari 1953 route
Waterschap en Gemeenten

De route wordt aangegeven aan de hand van deze bordjes

WATERSCHAP

S-GRAVENDEEL - De noodklokken luiden en rond half drie in de nacht van zaterdag 31 januari op zondag 1 februari 1953 nam de burgemeester van 's-Gravendeel, Van Heesen (63), het besluit om het langs de Kildijk gelegen wijkje De Nest te ontruimen. Het was een begrijpelijk besluit, want de dijk langs de Dordtse Kil sijpelde door. Tevergeefs werd met zandzakken en zeil geprobeerd om dat tegen te gaan. Het gevaar was dat de dijk door verweking zou instorten.

De beslissing van de burgemeester bleek achteraf logisch, maar tevens noodlottig. Een aantal inwoners van De Nest trok naar de christelijke school aan de Langestraat. Het hoofd van die school, Wirds, was uit bed gebeld met de opdracht om de kachels op te stoken. Maar enkele tientallen mensen zochten hun heil bij familie en bekenden aan de Molendijk, de derde dijk op rij. Deze dijk werd veilig geacht en dat gold zeker voor de huizen aan de binnenkant.

Op dat moment beukte het water van de Oude Maas al tegen de Gorsdijk die op twee plaatsen brak, waarna het water zich met een vloedgolf in de Mijlpolder stortte en over de Molendijk spoelde. Deze dijk begaf het precies op de kruising met de provinciale weg die naar het veer Wieldrecht-'s-Gravendeel leidde. In het huis op de hoek bevonden zich de families Van Verk, Verdonk, Brand, Van der Wulp en de kinderen van het gezin De Zeeuw, in totaal 20 mensen die allen verdronken.

Janneke in 't Veld-van Twist (56) zag het gebeuren, samen met haar vader. Zij woonden aan de Molendijk in een onderhuis, maar hadden hun toevlucht gezocht in het bovenhuis van het gezin De Zeeuw. 'Mijn vader keek boven uit het raam, precies op de kruising, naar de richting van waar het water kwam. Opeens slaakte hij een enorme kreet en wij zagen hoe het huis werd weggeslagen. Wij zagen ook de mensen in dat huis en hoorden hen gillen. Ons huis was aan de voorkant

'Mensen gilden in doodsnood, dat geluid vergeet je nooit meer'

's Morgens om elf uur stond de Koningin plotseling in de kamer'

De ravage was enorm 'zoals hier aan de Molendijk in 's-Gravendeel'.

voor een deel al kapot door de sterke stroom van het water dat over de dijk spoelde. Wij zijn daarom uit het raam gekropen, de dijk op, naar de kant van de Mijlpolder. Ik denk dat we met 36 mensen waren, op een heel erg kleine oppervlakte, want de dijk brokkelde aan weerskanten af. We hebben ons vastgeklampt aan een doornstruik. Overall langs de dijk braken stukken af van huizen. Ik kan nog het geluid oproepen van de piano van Joke Evera, een klein eindje verderop, die tingelend wegdreef. Ik zat op de schouder van mijn vader. Het was guur koud en het stormde.

Achteraf kan niemand meer vertellen wat er is gebeurd, maar mijn oma en drie van mijn tantes, die vanuit De Nest naar ons waren gekomen omdat zij hun huis moesten ontruimen,

waren plotsklaps verdwenen. Volgens mij zijn ze door het afbrokkelen van de dijk in een gat gevallen en weggespoeld. Mijn tante Gré, die altijd erg sportief was, heeft zich zwemmend kunnen redden. Maar oma, toen 50 jaar, en twee tantes zijn verdronken. Ik hoor mijn oma nog gillen. Er werd enorm gegild die nacht. De kinderen van de familie Van Verk waren vriendjes en vriendinnetjes van me.'

Waterval

Mevrouw Van der Bijl, de echtgenote van de huisarts, vertelde kort na de watersnoodramp aan de leden van de plaatselijke afdeling van de plattelandsvrouwen over die chaotische rampnacht: 'Tegen zes uur brak de Molendijk door, waarbij enkele tientallen mensen omkwamen.

Gas, elektriciteit en waterleiding vielen uit. Ik had kaarsen klaargezet maar aan water had ik niet gedacht. We renden nog naar het onderhuis om de wasmachine te redden. We tilden die samen in de wasbak, terwijl het ding normaal met vier man niet was te tillen. Hierbij haalden we onze eerste natte voeten. Het water stroomde het huis binnen en verspreidde een afschuwelijke stank. Het kwam in het onderhuis niet hoger dan een meter.

We waren ziels dankbaar dat het licht werd, maar wat we buiten zagen was ontzettend. Alleen de dijk voor ons huis was droog gebleven. Voor de rest van het een zee van water. Naast ons huis stroomde een waterval, die naar later bleek een gat van anderhalve meter in de weg had geslagen. Nu het licht werd, konden de mensen die nog op de afgesloten eilandjes van de Molendijk zaten, worden gered.

Een voormalig dienstmeisje van ons had daar drie uur gestaan en haar moeder en twee zusjes zien verdinken. De rest van de morgen waren we druk in de weer met het behandelen van gewonden en het voor zover mogelijk verstrekken van droge kleren. Vijf minuten nadat mijn man patiënten op de Molendijk een boot had beloofd, brak de dijk op de kruising van de Molendijk en de Provinciale weg door. Er zaten mensen op het dak, die verdronken. Mijn man

was die kruising enkele minuten eerder gepasseerd.' Allewijn kan zich dat nog herinneren: 'Het heeft een haartje gescheeld of wij waren er geweest. Ik heb mensen in doodsnood horen gillen. Zo iets vergeet je nooit meer. Het gevaar dreigde uit het zuiden, maar kwam uit het noorden. De angst voor het Hollandsch Diep en de Dordtse Kil was groot, maar het water kwam van de Oude Maas. Ik weet nog dat wij 's nachts uit Puttershoek kwamen, Van der Bijl en ik. Aan de Molendijk stond het huisje van

Tak. Die mensen hadden geweigerd mee te gaan met brandweerlieden die kwamen waarschuwen. Wij konden er niet meer bij komen en riepen dat wij hulp zouden sturen. Kort nadat wij verderop de kruising van de dijk met de Maasdamseweg over waren, is de dijk daar gebroken.'

Gewoon met een hoofddoekje om

Mevrouw Van der Bijl had op maandag, toen de evacuatie in

volle gang was, nog een bijzondere ervaring. Het was een komen en gaan van mensen, want het gemeentehuis was tijdelijk in haar huis ondergebracht, de politiepost had er onderdak gevonden, er waren radiozendstations op zolder, er logeerden mensen uit het ondergelopen gebied enzovoorts, enzovoorts. 'Tegen elf uur stond plotseling onze koningin in de kamer. Ze was diep onder de indruk en zei heel weinig. Ze was, geloof ik, heel erg geschrokken van alles wat ze zag, net zo erg als wij zelf. Mijn man kreeg het ver-

zoek de gang van zaken uit te leggen. Hoewel hij twee nachten niet had geslapen, kwam hij nog vlot uit zijn woorden. Hare Majesteit wilde absoluut niets drinken en toen ik haar een stoel aanbood zei ze: 'Daar zult u meer behoefte aan hebben dan ik.' Mijn dochtertje fluisterde: 'Mammie, is dat nu de koningin, gewoon met een hoofddoekje om.' Zij had natuurlijk verwacht haar minstens met kroon te zien binnenwandelen. Bij het afscheid nemen wist de koningin nog precies wie aan haar was voorgesteld. De burgemeester leidde haar het dorp rond en toen ze wegging zei ze: 'Het komt mij voor dat dit de meest getroffen plaats van ons land is.' Ik herinner mij verder niets van wat zij zei, alleen dat zij precies het juiste woord wist te vinden voor dit zielige troepje uitgeputte mensen dat wij toen waren.'

Herbegraven

De evacuatie was in 's-Gravendeel al op zondag op gang gekomen. De pont voer weer zodra het water wat was gezakt. Veel mensen uit de Hoeksche Waard en Zeeland werden ondergebracht in de Ahoyhallen in Rotterdam. De kadaverploegen gingen aan het werk en hadden zeven weken nodig. De pompboot Neptunes in de Dordtse Kil bij 's-Gravendeel en de perszuiger Ahoy (die bij Puttershoek lag) hadden samen met het gemaal Van Benthuizen een capaciteit van 1,2 miljoen liter per minuut. Het duurde vijf weken voor de polders droog waren.

Op 25 maart werd het laatste slachtoffer gevonden, een jongetje van drie. En op 2 april 1953 zijn de doden, die in eerste instantie hun rustplaats kregen in Dubbeldam, herbegraven op de oude begraafplaats, waar een jaar later een monument werd onthuld ter nagedachtenis aan de slachtoffers van die vreselijke nacht.

Vijftig jaar later krijgt het plein voor het doktershuis de naam van de huisarts die zijn huis had opengesteld als een 'toevlucht in dagen van benauwdheid', zoals op een gedenksteen in de gevel staat. Van der Bijl is in 1999 op 85-jarige leeftijd overleden.

Uw Vacantietochten
 per rijwiel zullen alleen dan een genot en een werkelijk ontspanning voor U kunnen zijn, wanneer Uw rijwiel **STERK en BETROUWBAAR** is en **LICHT en ONHOORBAAR** LOOPT.
 Geen rijwiel evenaart daarin de **FONGERS**
 Prijzen vanaf f 99,-.

Veldwachter Luuk Brouwer inspecteert de Molendijk in 's-Gravendeel

Met man en macht werd gewerkt aan de herstelwerkzaamheden, zoals hier aan het Nieuwe Veer in 's-Gravendeel

10c WATERSNOOD NEDERLAND

DIT IS DE POSTEREGEL, die met een loodje van honderd post. en worden aangebracht ter bestrijding van de nood, die het vader- en ons land heeft getroffen. De heer L. Naber, directeur-generaal van PTT, verzocht, dat de opbrengst onder een miljoen zal bedragen.

Bij terugkeer dreef boek 'Het onweer trekt voorbij' tussen het huisraad

Boomgaard in Heinenoord jaren later gerooid vanwege zoute water

HEINENOORD - 'Op zaterdag 31 januari was ik met mijn ouders naar Rotterdam gegaan, uiteraard met de tram die toen nog reed. Op de terugtocht toen we over de Barendrechtse brug reden spatte het water van de Oude Maas door de harde wind al tegen de ramen van de tram, terwijl ook het water al zo hoog stond dat het tegen het wegdek klotste. Ik had dat nog niet eerder meegemaakt en het was daarom erg angst-aanjagend.' Aan het woord is de heer L. Koster van de Mollekade bij de Blaaksedijk in Heinenoord. De watersnoodramp in 1953 staat nog vers in zijn geheugen.

De familie Koster ging die zater-

dagavond, na een spelletje sjoelen, rustig naar bed. Ondanks de waarschuwingen voor gevaarlijk hoog water met springvloed en zware noordwester storm namen ze met een korreltje zout. Het zal allemaal zo'n vaart niet lopen, dachten ze. Ze konden niet bevredigen dat alles heel anders zou verlopen.

'Die vroege zondagmorgen van de eerste februari, het zal een uur of zes geweest zijn, werden we ruw gewekt. Een harde stem riep luid: ruimen, ruimen, opschieten maak dat je wegkomt. De dijk gaat doorbreken,' vertelt Koster. 'Snel hebben we toen nog wat spulletjes naar boven gebracht, maar veel tijd was er niet. We konden ternaauwernood lopend de Blaaksedijk bereiken.' Die morgen zijn ze in het huis van hun oudste broer betrokken,

die op de dijk woonde. Maar in de avond moesten ze weer vluchten. 'Het water stroomde over de dijk. Het was gewoon niet langer verantwoord daar nog langer te blijven.' Met een open vrachtwagen, elkaar goed vasthoudend, ging het richting Oud-Beijerland. Uiteindelijk vonden de Kosteren een veilig onderkomen bij de familie van der Stel aan de Westdijk in Heinenoord.

Deze familie komt dan ook veel lof toe. Op een gegeven moment waren er die nacht ongeveer 50 mensen in huis, die allemaal gevluht waren voor het opkomende water. 'We zijn daar ongeveer 7 weken gebleven. Omdat er niet voldoende slaapplekken waren voor iedereen gingen we in de avond meestal naar de familie Van der Wulp, ook aan de Westdijk. En ondanks alles was het daar dan toch een gezellige boel. Iedere avond werden er spelletjes gedaan, want televisie was er toen nog niet.'

Rampenfonds

De 3^e februari werd het aan de Blaaksedijk toch nog kritiek. De dijk dreigde door te breken. Als dat gebeurde zouden Puttershoek, Maasdam en Mijnsheerland helemaal onderlopen. Met man en macht zijn er toen zand-

zakken aangebracht om de dijk te versterken. Door tegels weg te halen kon het daar onder liggende zand hiervoor gebruikt worden. Zeker meer dan honderd man waren bezig met het zandzakken vullen. Gelukkig leek hun werk niet voor niets te zijn geweest. De dijk brak niet door.

'Toen het land zo langzamerhand droog werd konden we terug naar huis. In de kamer vond mijn vader de omslag van een boek met het opschrift 'Het on-

weer trekt voorbij'. In huis was het een grote bende. Van het huisraad was niets meer over. De vloeren en de muren waren bedekt met modder. Dagenlang zijn we bezig geweest om het huis weer een beetje bewoonbaar te maken.'

Ook van de tuinderij was niet veel meer over. De kassen en de schuur waren in elkaar gestort. De boomgaard is twee jaar later gerooid omdat het zoute water

dat daar gestaan had geen goeie teelt meer mogelijk maakte. 'Gelukkig hebben we een beroep kunnen doen op het toen ingestelde zogeheten Rampenfonds waaruit veel is vergoed.'

Na enkele maanden hernam het gewone leven weer zijn gang. 'We kregen van een oom uit Pernis een taart met het opschrift 'Na het zure, geeft Hij het zoet.' Na het zure, geeft Hij het zoet,' besluit Koster het verhaal over zijn belevenissen in 1953.

Houten huizen uit het Hoge Noorden voor de Lage Landen

Houten woningen zijn nog her en der te vinden in de Hoeksche Waard, zoals hier op de Nieuwendijk

ARCHIEFFOTO: DICK LEEUWSTEIN

HOEKSCHER WAARD - Overal op het eiland komen we ze tegen: kleine wijkjes van houten huizen temidden van latere woonwijken of aan de rand van een buurtschap. Ze komen uit Noorwegen of Zweden en zijn in 1953 door de regeringen van deze landen geschonken aan de getroffen gebieden voor de opvang van de ergste woningnood. De Hoeksche Waard kreeg Noorse en Zweedse woningen. Vijftig jaar later zijn er nog velen bewoond.

Het verschil tussen de Noorse en Zweedse woning is aan de buitenkant gemakkelijk te zien. De kap van het Zweedse type is aan beide zijden even lang. De kap van het Noorse type is asymmetrisch: de ene kant van het dak is langer dan de andere zijde.

De dorpshuizen in Strijen en Zuid-Beijerland zijn ook met Scandinavisch geld gebouwd. Voor het dorpshuis in Strijen stelde de stad Stockholm 175.000 gulden beschikbaar. Het dorpshuis in Zuid-Beijerland is tegenwoordig bekend als de Eendrachtshoeve. Beide bewijzen in de 21^e eeuw nog steeds hun functie als ontmoetingsplaats voor de bevolking. Ze waren bedoeld als uiting van de broederschap en verbondenheid tussen de landen in het Hoge Noorden en de Lage Landen aan de zee.

Een schepje doet wonderen!

BISMARCK

Met Bismarck zet U lekkerde koffie. U spaart tegelijkertijd, want U hebt minder dure koffie nodig.

HILLESHÖG
 SUIKERBIETENZAAD

HILLESHÖG
 SINDAARD

de vroegrijpende E biet vroegrijpende hooggehalte

N.V. HOLLANDSCHE SUIKERBIETENZADELFAACTIEVENNEN

De Oud-Bonaventuresdijk in Strijen

'Het was een donkere nacht, maar die witte schuimkoppen verlichtten de omgeving'

Het water kwam ook op Strijen aanrollen als een dief in de nacht

De Buitendijk behoorde tot één van de zwaarst getroffen gebieden

STRIJEN - 1 februari 1953. Als een dief in de nacht kondigt zich De Ramp aan. Een nacht vol ramspoed verandert ook het leven van dat toen 14-jarige meisje uit de Strijense polder. Met eigen ogen zag ze het complete Hollandsch Diep, zoals zij het destijds ervoer, op de boerderij van haar familie aan komen rollen. Angstig en naïef kruipt ze ondanks die onbekende dreiging haar bed in op de zolder. Het water had reeds bezit genomen van de benedenverdieping en het zolderluik klapperde reeds vervaarlijk.

Op een herfstige dag in oktober 2002 vertelt Toos Smitshoek - van der Ree vijftig jaar na dato haar verhaal. Het verhaal van dat 14-jarige meisje uit de polder van Strijen. Een kind nog, dat vele uren meemaakte en uiteindelijk haar moeder verloor. Ze is er vol van en wil meteen beginnen te vertellen. Uit alles blijkt dat de dramatische gebeurtenis van de nu 64-jarige oma van twee kleinkinderen een onuitwisbare herinnering heeft achtergelaten. Alsof er een film aan je voorbij trekt volgt er een ooggetuigenverslag dat een halve eeuw later nog bijna van minuut tot minuut in het hoofd van Toos Smitshoek rondspookt. Strijen, Buitendijk 15, anno 1953. Een klein boerderijtje ten zuiden van Strijen in de polder Aanwasen en Gorzen van de Landen van Esschen. Op een klein uurtje lopen van het dorp. Een hardwerkende boer probeert met vrouw en de nog thuiswonende zoon Joost en twee dochters, Truus en Toos, een eerlijke boterham te verdienen. Zoon Henk was een jaar eerder naar Heineenoord verhuisd. Ook de oudste nazaat, Arie Hendrik, is reeds uitgevlogen en heeft op nummer 9 een eigen boerenbedrijfje en gezin gesticht. Op die zaterdagavond de 31^e januari 1953 stormt het al flink in de Hoeksche Waard. Het water

van het Hollandsch Diep klotst alarmerend hoog tegen de dijken. Reden voor Toos' broer Joost om niet naar huis te komen en te blijven overnachten bij zijn verloofde op de Bommelskous. Datzelfde besloot de aanstaande zwager van Toos, verloofde Bouw Borel. Hij overnachtte op Buitendijk 15.

Waakhond

Rond 05.00 uur op de vroege zondagochtend werd Toos wakker gemaakt door moeder Geertrui. 'Mijn moeder was altijd net een waakhond. Ze hoorde alles,' begint ze haar verhaal, 'de tijden weet ik niet meer zo precies, maar wel hoe het allemaal gegaan is. Op een gegeven moment zag ik door het raam het water woest en wild komen aanrollen. Met grote schuimende golven. Het was een donkere nacht, maar die witte koppen zorgden ervoor dat de omgeving gewoon verlicht werd. Ik had het gevoel alsof het complete Hollandsch Diep op ons afkwam. Van narigheid ben ik in mijn bed gekropen. Toen mijn moeder het water dichtbij hoorde pakte ze de koffie- en theepot en wat brood en kwam ook naar boven met m'n zus Truus die toen 18 jaar was. Mijn zwager en vader zijn, met een brandende lantaarn, naar de schuur gegaan om de koeien los te gaan snijden. Maar dat bleek niet

meer mogelijk. Het water steeg zo snel dat ze, om hun leven te redden, vlug op de hooizolder moesten kruipen. Bij ons in huis horen we op een gegeven moment de buitendeur openslaan en het water onder ons tekeergaan. Om het water tegen te houden werd het zolderluik verzwaard met zakken koren die op de zolder stonden. Dit maakte echter niets uit. Het luik lag als een gek te klapperen. Ik probeerde te slapen, maar dat lukte natuurlijk niet. Toen sloeg het water plotseling een groot gat in de muur onder het raam.

Via een kist en een kast wisten mijn zus en ik op de balken onder het dak te klauteren. We wisten ook mijn moeder met haar 80 kilo wegend nog met zijn tweeën naar boven te sjoeren. Het water bleef maar stijgen. Totdat zowel het huis als de schuur in elkaar stortten. Door een gat in de schoorsteen zijn we verder omhoog het dak op gekropen. Het geluid van wind en water was oorverdovend, chaotisch en eng. Vervolgens klonnen we op het dak en wisten we toch ook weer moeder daarop te krijgen. Waarschijnlijk heeft

mijn moeder toen een stuk schoorsteen op haar hoofd gekregen of zo, want ze kon op een gegeven moment niet meer. Het water bleef maar komen. Het dak was een soort vlot geworden, dat aan alle kanten snel afkalde. Om ons heen was het één grote chaos. Balken, strobalen en voor hun leven spartelende koeien die op ons vlot probeerden te kruipen. Opeens zagen we vader en Bouw die het dak van de schuur als vlot gebruikten. Het viel me op dat de lantaarn nog steeds brandde. Over balken die mijn vader op ons vlot

gooiden zijn we toen naar hun vlot gekropen.'

Verdwaast

Op dat moment wordt het Toos Smitshoek even teveel. De woorden stoken in haar keel en er verschijnen tranen in haar ogen. Voor de zoveelste keer in haar leven beleeft ze de bijna onbeschrijflijke gebeurtenissen. Tijd voor koffie. 'Wat wilt u erin?' Ze houdt haar zakdoek bij de hand, wanneer ze haar verhaal vervolgt. 'Ook mijn moeder wist nog net over te klau-

De Mookhoek bleef niet voor het water gespaard

teren. Ze is toen gaan liggen en heeft uren niets meer gezegd. Kletsnat en koud zijn we vervolgens richting Sas gedreven. De kat wist ik ook nog op het vlot te zetten, en die is ook in leven gebleven. We hebben waarschijnlijk zo'n zes of zeven uur op het vlot gezeten. We waren inmiddels naar een hoek tussen twee binnendijken gedreven. Alles wat los en vast zat was trouwens in die hoek gedreven. We zagen op een gegeven moment een geheel verdwaasde door de kou bevangen man aan de dijk, die zich aan graspolen vasthield. Dat bleek achteraf Harm van Soest te zijn geweest. Hij heeft daar waarschijnlijk uren gelegen. Mensen van Sas die ons die zondagmorgen zagen zijn hulp gaan halen. Tussen de dijk en ons vlot lag echter allerlei rotzooi zoals balen stro en zo. Met planken probeerden men bij ons vlot te komen, en dat ging even goed. Ik werd als eerste van het vlot gehaald. Op de rug van Joost Notenboom. Hij viel op een gegeven moment in het water en ik wist me aan takken vast te houden. Ik weet niet hoe lang. Je hersens staan stil op zo'n moment. En dan dat gegel en gekrijs vanaf het vlot. Dat vlot met de lantaarn die nog steeds aan was. Op een gegeven moment ben ik aan de dijk gekomen. Daar werd me verteld dat ik maar naar Sas moest lopen. Naar het huis van Overwater. Dat heb ik toen gedaan. Vallend en klauterend over planken en strobalen ben ik gaan lopen. Pijn voelde ik niet meer door de kou. Eenmaal in Sas kreeg ik snel droge kleren aan. Ook mijn zus, vader, zwager en moeder zijn uitein-

delijk van het vlot gehaald. Mijn moeder schijnt toen nog even bij kennis te zijn geweest. Maar het ging niet goed met haar. Er was ook geen arts op Sas, alleen EHBO. Op een gegeven moment hoorde ik dat mijn moeder was overleden.'

Kaststel

Via onder meer het Feyenoordstadion en de Aoyhallen is het gezin Van der Ree uiteindelijk opgevangen in Kethel, een klein dorpje bij Schiedam. Met zijn elfen verbleven zij een viertal weken in het katholieke verenigingsgebouw van de padvindsters. Het contact met de Kethelse koster Henk Lansbergen is tot aan zijn dood jaren gebleven. 'Ik weet nog goed dat er vlakbij een treinrails lag. Vaak zat ik 's nachts stijf overeind in bed van de treinen die voorbij denderde. Later ben ik nog regelmatig wakker geschrokken als er buiten lawaai was,' vertelt Toos Smitshoek. Tot december 1954 logeerden zij op de zolder van de boerderij van Klaas de Jong. Een tiental meters van het eigen verdrongen erf. Bijna dagelijks moest ze langs de ruïnes van wat ooit een vriendelijk boerenbedrijf aan de Buitendijk 15 was geweest. Alleen de pulpulo en een relatief nieuw varkenskot stonden nog overeind.

Uit de puinhoop werd onder meer een rood kaststel gered. Ondanks de zichtbare barsten heeft het een prominent plaatsje gekregen in de huidige huiskamer van Toos Smitshoek. Het 14-jarige meisje dat, als zovelen, in een paar uur tijd haar moeder, huis en haard en jeugd verloor.

Oud-Beijerland en de watersnood; een expositie na 50 jaar

Oud-Beijerland bleef gespaard en werd een zegen voor het eiland

De toen nog buitendijks gelegen Havendam liep wel volledig onder water

OUDE-BEIJERLAND - Een uitstekende aanvoerhaven, in tact gebleven voorzieningen zoals water en elektriciteit, grote gebouwen die men benutte voor opvang, opslag en organisatie, Oud-Beijerland werd nauwelijks getroffen door het water, en kon daardoor het eiland grote steun bieden. In de pers werd vooral vol lof gesproken over de rol van Oud-Beijerland bij de coördinatie van alle activiteiten door het waterschap samen met de burgemeesters, de zogenoemde Generale Staf. Die samenwerking verliep voorbeeldig. Het dagblad "Trouw" noemde Oud-Beijerland in die tijd een zegen voor de Hoeksche Waard. De Stichting "Het Oude Raadhuis" herdenkt met een tentoonstelling de Watersnood, vanuit het perspectief van Oud-Beijerland.

"Een tentoonstelling over Oud-Beijerland en de Watersnood," zal men zich afvragen, "dat is toch niet getroffen door de watersnood?" Helemaal juist is die gedachte overigens niet: De Beerenplaat, die deel uitmaakt van het grondgebied van de gemeente, is wel degelijk overstromd en alle bewoners daar moesten geëvacueerd worden. Ook de in 1953 nog buitendijks gelegen "Oude Tol" werd zo zwaar getroffen dat de familie die daar woonde, moest vluchten. Op de tentoonstelling zijn daar beelden van te zien. Maar inderdaad, Oud-Beijerland kwam er verder met een flinke wateroverlast vanaf. En - het belangrijkste - er vielen geen slachtoffers. De expositie gaat voornamelijk over de grote rol die Oud-Beijerland in die barre februariavond van 1953 speelde voor het grotendeels verdrongen eiland. Foto's, overzichtskaarten, krantenartikelen, brieven, documenten, interviews en enkele objecten waaronder een ouderwetse tele-

fooncentrale, laten dat zien op de expositie in "Het Oude Raadhuis" te Oud-Beijerland. In de zwaar getroffen overstromde delen van de Hoeksche Waard leerde men de Oud-Beijerlanders van een andere kant kennen dan "normaal": In één van de interviewfragmenten die op de expositie valt te lezen, wordt dat als volgt gezegd: "Oud-Beijerland werd in de Hoeksche Waard vaak met scheve ogen bekeken: Oud-Beijerlanders zijn en Oud-Beijerlanders, die hebben zich van hun goede kant laten zien. Er werd niet gepraat over vergoeding voor het dijkwerk, nee. En voor de rest zeiden wij, maandagmorgen 2 februari, jongens, ze hebben mensen nodig om te helpen aan de dijken. We gaan. En zo waren er zo veel." Die jongens uit dit interview werden vanaf het raadhuis op vrachtwagens gereden naar de Blaakse dijk. Het behoud van die dijk was noodzakelijk om het nog droge gedeelte van de Hoeksche Waard ook droog te houden. En voor de secretarie van Strijen verscheen tijdens die allereerste dagen na de ramp zomaar ineens een bakker uit Oud-Beijerland die daar vierhonderd broden neerlegde. Dit zijn slechts twee voorbeelden van de grote inzet van de bevolking van het dorp. Die inzet was natuurlijk van wezenlijk belang, maar bovendien beschikte het dorp voor de hulpverlening en het

dijkherstel over diverse noodzakelijke voorzieningen en faciliteiten. De wederopbouw van de verwoeste dorpen en later, de uitvoering van de Deltawerken, veranderen het aanzien en het karakter van het rampgebied. Oud-Beijerland zelf was dan wel voor de grote ramp gespaard, maar de uitvoering van de Deltawerken liet zich ook hier gelden. Er kwam een waterkerende sluis bij de ingang van de haven en er werd, vlak langs het Spui, een dijk op deltagoogte gebouwd. Foto's vóór, tijdens en na de ingreep laten dan ook zien, hoe het dorp aan het Spui veranderde in het dorp achter de dijk. "Oud-Beijerland en de Watersnood" is het kernthema van de expositie. Daarnaast wordt ook een beeld opgeroepen van de ramp in de Hoeksche Waard en de ramp in zijn geheel. Van de Hoeksche Waard is onder andere een grote overzichtskaart, enkele foto's van de zwaar getroffen dorpen en een lijst met de namen van de slachtoffers per dorp te zien. Een kranteninterview met de auteur van het standaardwerk over de ramp in de Hoeksche Waard met "Een zee van water", R. Allewijn, mocht op deze expositie niet ontbreken. Van de vele informatie die zijn boek geeft kon bij de samenstelling van de expositie dankbaar gebruik gemaakt worden. Toen na enige tijd de ondergelopen dorpen te betreden waren, kwamen de schoonmaakploegen in actie: deze ploegen bestonden uitsluitend uit vrouwen. Het verhaal over de watersnood wordt bijna geheel weergegeven in de beelden, de teksten en het gesproken woord van die tijd. Daardoor valt nog een verschil op tussen toen en nu: het verschil in de wijze van berichtgeving. De kranten ademen destijds een sfeer van nationale eenheid. Uit de krantenkoppen van de eerste dagen na de ramp sprak alomverbijstering. Binnen een week overheerste de toon van vastberaden strijd tegen de vijand. De vraag of de ramp voorkomen had kunnen worden, wordt slechts terloops gesteld. De expliciete schuldvraag, die vandaag de dag gelijktijdig

Het water stijgt, de foto is genomen op het Gedempte Spui, in de volksmond Achterspui, ter hoogte van de plek waar nu de ingang van het Vierwiekenplein is

met de berichtgeving over een ramp aan de orde komt, ontbrekt in 1953. In onze tijd zijn we gewend aan schokkende foto's, onder de foto's van toen zitten geen horrorbeelden. Wel geven ze een feitelijk en overtuigend beeld van de aangerichte ravage en vluchtende mensen. De angst en de verschrikking in de ogen, de reddingsacties en het verdriet van kinderen. Ook de radioreportages op de CD, zijn veel terughoudender van toon dan tegenwoordig. De feiten en de emoties spreken voor zich - een nu gebruikelijke vraag als "Wat ging er door u heen?" past daar niet bij. De woordkeus lijkt heel wat formeler dan die van nu en de reporter verraadt zijn eigen emotie voornamelijk in de trilling van zijn stem. De Stichting "Het Oude Raadhuis" herdenkt met deze tentoonstelling de Watersnood, vanuit het perspectief van Oud-Beijerland. Tegelijkertijd brengt het bezoekers terug in een heel andere tijd. De expositie "Oud-Beijerland en de Watersnood" is voor bezoekers geopend van zaterdag 1 februari tot 30 april, elke zaterdag en woensdag van 13 uur tot 16 uur.

met de berichtgeving over een ramp aan de orde komt, ontbrekt in 1953. In onze tijd zijn we gewend aan schokkende foto's, onder de foto's van toen zitten geen horrorbeelden. Wel geven ze een feitelijk en overtuigend beeld van de aangerichte ravage en vluchtende mensen. De angst en de verschrikking in de ogen, de reddingsacties en het verdriet van kinderen. Ook de radioreportages op de CD, zijn veel terughoudender van toon dan tegenwoordig. De feiten en de emoties spreken voor zich - een nu gebruikelijke vraag als "Wat ging er door u heen?" past daar niet bij. De woordkeus lijkt heel wat formeler dan die van nu en de reporter verraadt zijn eigen emotie voornamelijk in de trilling van zijn stem. De Stichting "Het Oude Raadhuis" herdenkt met deze tentoonstelling de Watersnood, vanuit het perspectief van Oud-Beijerland. Tegelijkertijd brengt het bezoekers terug in een heel andere tijd. De expositie "Oud-Beijerland en de Watersnood" is voor bezoekers geopend van zaterdag 1 februari tot 30 april, elke zaterdag en woensdag van 13 uur tot 16 uur.

BEKENDMAKING INZAKE LANDBOUWTRAKERS

Eigenaars van trekkers en andere landbouwwerktuigen met motoren welke onder water staan of gestaan hebben, wordt aangeraden zich in verbinding te stellen met hun dealers, en zodra de trekkers geborgen zijn, deze direct ter reparatie bij de dealers te brengen. Het is na onderzoek gebleken, dat er voldoende gelegenheid tot directe verzorging bij de dealers in de Hoeksche Waard en omgeving aanwezig is, zodat het verstandig is, om niet zelf te gaan werken aan de machines, omdat het zeer moeilijk is, ter plaatse de nodige voorzieningen te treffen. Mochten er moeilijkheden bij het bergen of vervoeren van trekkers e.d. optreden, dan kan ondergetekende de nodige hulp verlenen. Ook voor het geval de dealer niet te bereiken is kan de P. B. H. inlichtingen verstrekken, op welke wijze en door wie de trekker e.d. zo snel mogelijk tegen verder bederf geconserveerd kan worden. Mede namens de Rijksvoorlichtingsdienst A. W. VISKIL.

Bus en boot namen vervoer tijdelijk van RTM tram over

HOEKSCHE WAARD - De enige vorm van openbaar vervoer ten tijde van de Watersnood bestond uit een tramverbinding. De RTM onderhield een verbinding vanuit Rotterdam met Zeeland. In de Hoeksche Waard vertakte de hoofdverbinding zich via twee zogeheten 'zijlijnen', zodat ook plaatsen als Numansdorp, Goudswaard en Strijen bereikbaar werden. De tram kwam vanaf de Barendrechtse brug de Hoeksche Waard binnen. De Boonsweg was de hoofdverbinding tussen de stad en het achterland. Enkele dagen na de ramp was de schade aardig in beeld gebracht en bleek deze gelukkig mee te vallen. De RTM kon de schade aan de verschillende spoorbaanvakken vrij snel en met eigen materiaal herstellen. Toch stond er tussen de 70 en 80 centimeter water op de trambaan en ook elders, tussen Piershil en Goudswaard, waren sommige baanvakken onder water verdwenen. Op de foto is te zien hoe het RTM-personeel de schade op het baanvak Boonsweg opneemt. Vooral de kruising met het Zomerland had flink te lijden gehad. Al vrij snel kwam er een tijdelijke bootverbinding tot stand, die via een nooddienstregeling het reizigersvervoer tussen Oud-Beijerland en Rotterdam regelde. Vanuit Oud-Beijerland ging de tocht per bus verder naar de niet overstromde gebieden. Kennelijk was er destijds ook al sprake van het verschijnsel 'ramptoerisme' getuige de volgende oproep die in de kranten verscheen. 'De regering doet een dringend beroep op de bevolking zich niet onnodig naar het rampgebied te begeven. Met name kijklustigen en personen, die familieleden of bekenden in het rampgebied willen opzoeken, kunnen de hulpverlening en de herstelwerkzaamheden belemmeren.' Ook de post voor de Hoeksche Waard kwam uit Rotterdam. Via het veer bij Nieuw-Beijerland ging er dagelijks een postauto van en naar Oud-Beijerland. Van daaruit vond de verdere verspreiding plaats. Ook de post vanuit de Hoeksche Waard naar bestemmingen buiten het eiland werd op het postkantoor in Oud-Beijerland verzameld.

RTM-personeel op inspectietocht langs de Boonsweg

Ned. Reisvereniging
De „Frankrijk“-avond van 4 Febr. a.s., is tot nader datum **UITGESTELD**